

Шушакова І. К.
аспірантка, кафедра бухгалтерського обліку,
Київський національний торговельно-економічний університет, Україна;
e-mail: i.shushakova@i.ua

ОСОБЛИВОСТІ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Анотація. У статті уточнено економічну сутність комерціалізації та розроблено концептуальні засади реалізації процесу комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності. Охарактеризовано основні способи комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності та запропоновано класифікувати їх за двома ознаками. Запропоновано шляхи вирішення актуальних питань з боку державного регулювання та стимулювання комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності у приватному секторі.

Ключові слова: комерціалізація, нематеріальні активи, інтелектуальна власність, об'єкти інтелектуальної власності, ліцензійний договір, франчайзинг.

Формул: 0; рис.: 2, табл.: 3, бібл.: 16

Shushakova I. K.
PhD student,
Department of Accounting,
Kyiv National Trade and Economic University, Ukraine;
e-mail: i.shushakova@i.ua

PECULIARITIES OF COMMERCIALIZATION OF INTELLECTUAL PROPERTY FOR DOMESTIC ENTERPRISES

Abstract. In this article specified the economic substance of the commercialization of intellectual property assets as part of business entities. Offered the definition commercialization of intellectual property, which according to the author, reveals its essence most accurately. Developed conceptual basis of the implementation process of the commercialization of intellectual property at domestic enterprises. Formulated purpose, object, subject and principles of the commercialization of intellectual property business entities. Characterized basic methods of commercialization of intellectual property, which proposed to classify two criteria: market capitalization of intellectual property as intangible assets and direct commercialization, which includes use in their own production and sale of intellectual property to third parties. Proposed ways to address pressing issues of the state regulation and encouraging the commercialization of intellectual property in the private sector.

Keywords: commercialization, intangible assets, intellectual property, intellectual property licensing agreement, franchise.

Formulas: 0; fig.: 2, tabl.: 3, bibl.: 16

JEL Classification: O 34, L 32, M 20.

Шушакова И. К.
аспирантка, кафедра бухгалтерского учета,
Киевский национальный торгово-экономический университет, Украина;
e-mail: i.shushakova@i.ua

ОСОБЕННОСТИ КОММЕРЦИАЛИЗАЦИИ ОБЪЕКТОВ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТИ НА ОТТЕЧЕСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ

Аннотация. В статье уточнено экономическую сущность коммерциализации и разработаны концептуальные основы реализации процесса коммерциализации объектов интеллектуальной собственности. Охарактеризованы основные способы коммерциализации объектов интеллектуальной собственности, которые предложено классифицировать по двум признакам. Предложены пути решения актуальных вопросов со стороны государственного

регулювання і стимулювання комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності в частині секторі.

Ключевые слова: комерціалізація, нематеріальні активи, інтелектуальна власність, об'єкти інтелектуальної власності, ліцензійний договір, франчайзинг.

Формул: 0; рис.: 2, табл.: 3, библ.: 16

Вступ. Із трансформацією індустріального суспільства до постіндустріального особливої значущості набувають нематеріальні складові успішного ведення господарської діяльності, які являють собою інтелектуальну власність, інтелектуальний капітал, інтелектуальні ресурси та інтелектуальний потенціал підприємства. Сучасні суб'єкти господарювання самостійно формують велику кількість ідентифікованих та неідентифікованих нематеріальних ресурсів, що згодом використовують як у власній діяльності, так і можуть реалізовувати їх третім сторонам. Невміння перетворювати інтелектуальний потенціал у активи (ліцензії, права інтелектуальної власності, бренди) є головною проблемою розвитку усіх сфер діяльності вітчизняних підприємств. Саме спроможність перетворення об'єктів інтелектуальної власності на товар та на капітал є основою їх комерціалізації, що слугує ефективним інструментарієм для збільшення прибутків та капіталізації ринкової вартості підприємств, а також підвищує їх конкурентоспроможність. Відсутність єдиного концептуального підходу до визначення економічної сутності та способів реалізації процесу комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності зумовлена, в першу чергу, недостатнім рівнем державного регулювання даного питання, що актуалізує вибір теми дослідження як для теоретичного, так і практичного аспектів використання.

Аналіз досліджень та постановка завдання. Вагомі дослідження у сфері комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності належить таким видатним вченим як С.Ю. Бут, М.В. Гончаренко, А.О. Дегтяр, В.Г. Зінову, І.В.Жураковській, О.В. Кам'янській, Р. Каплану, Г.М. Остапович, А.П. Маккою, С.М. Махнуші, Н.П. Мешко, Д. Нортону, А.М. Прохорову, Н.А. Слободянюку, І.О. Совершенній, О.М. Стороженко, Г.Л. Ступнікеру, Ю. Суїні, Г.В. Уманців, В.П. Чеботарьову, О.С. Чікіній, П.М. Цибульову, О.В. Фоміній. Проте, постійні зміни у вітчизняному законодавстві, нестабільність ринкових процесів та постійна конкурентна боротьба на ринку інтелектуальної власності зумовлюють необхідність постійного дослідження даного питання, звертаючи все більшу увагу на зарубіжний досвід процесу комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності. Аналіз наукових праць вищенаведених дослідників дозволив виявити, що серед основних проблем, які гальмують впровадження процесу комерціалізації на вітчизняних підприємствах відносяться:

- недостатньо розроблено нормативно-правова база, яка характеризується суперечностями та колізіями трьох основних напрямів: юридичного, податкового та бухгалтерського;
- відсутність єдиного підходу до оцінки об'єктів інтелектуальної власності, а також підходів до оцінки унікальних об'єктів інтелектуальної власності;
- недостатня кількість висококваліфікованих спеціалістів з питань обліку, охорони, оподаткування та управління інтелектуальною власністю.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження економічної сутності процесу комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності та способів її реалізації.

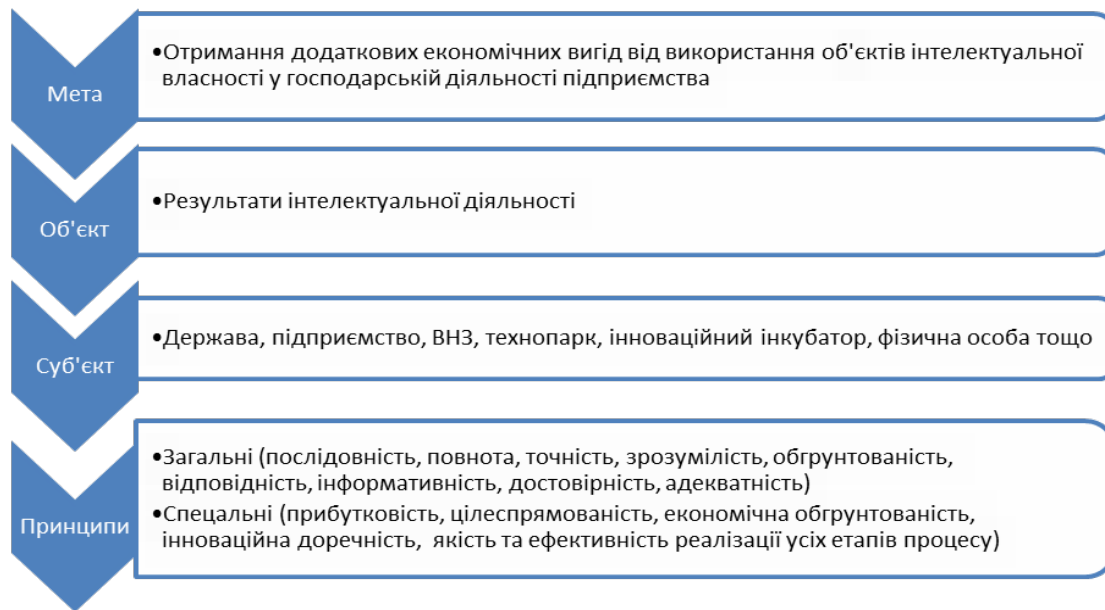
Для досягнення поставленої мети необхідно виконати наступні завдання:

- уточнити економічну сутність процесу комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності;
- дослідити концептуальні засади реалізації процесу комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності;
- дати характеристику способів комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності;
- проаналізувати досвід зарубіжних країн щодо стимулювання впровадження процесу комерціалізації інтелектуальної власності на підприємствах.

Результати досліджень. На сьогодні поняття комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності набуває все більшої популярності в дослідженнях науковців. Так, Н.П. Мешко, П.В. Робота [1], С.Ю. Бут, І.О. Совершенна [2], С.М. Махнуша [3] метою комерціалізації вважають отримання прибутку або іншої економічної вигоди, що можливо за умов використання об'єктів інтелектуальної власності у своїй діяльності або через передавання та продаж прав на їх використання третій стороні. О.В. Кам'янська, О.С. Чікіна [4] трактують термін комерціалізації як взаємовигідні відносини та дії учасників цього процесу. Також автори зазначають, що процес комерціалізації є доволі складним, оскільки до нього залучено багато учасників та можливостей, тому він вимагає певних спеціальних навичок, таких як ринкова стратегія, оцінювання ринку, розроблення продукції, виробництво, бухгалтерський облік, фінанси тощо. Е.П. Маккой, Р. Бадінілі, К.Т. Кобель, В. Табет [5] приєднуються до думки, що процес комерціалізації – це процес прийняття рішень та відповідних дій для перетворення інноваційного розвитку нового продукту від ідеї і до ринку. Г.Л. Ступнікер, в свою чергу, під комерціалізацією об'єктів інтелектуальної власності розуміє процес активної реалізації технологічного капіталу підприємства як складової його інтелектуального капіталу з метою підвищення прибутку і забезпечення ринкової капіталізації підприємства [6]. А.М. Прохоров наголошує на тому, що комерціалізація інтелектуальної власності – це процес виділення коштів на створення об'єктів інтелектуальної власності та поетапного за їх витрачанням, включаючи оцінку і передачу завершених і освоєних у промислових умовах результатів інтелектуальної діяльності [7].

На нашу думку, під комерціалізацією об'єктів інтелектуальної власності слід розглядати, з однієї сторони, як процес залучення нематеріальної складової майнового комплексу в економічний оборот з метою використання об'єктів інтелектуальної власності у господарській діяльності підприємства, результатом чого є можливість отримання додаткового прибутку або іншої економічної вигоди (зиску), а з іншої сторони - як набір певних дій та відносин в процесі перетворення наукових досліджень на товар.

Для конкретизації сутності процесу комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності слід визначитися з концептуальними засадами її проведення (рис. 1).

**Примітка: сформовано самостійно*

Рис. 1 Концептуальні засади комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності

Використання об'єктів інтелектуальної власності на вітчизняних підприємствах можливе декількома способами, які охарактеризовано у таблиці 1.

Таблиця 1

Способи комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності

Спосіб комерціалізації	Характеристика
Використання у власному виробництві	Використання об'єктів інтелектуальної власності вважається найефективнішим способом комерціалізації, оскільки весь прибуток, що генерується об'єктами інтелектуальної власності у процесі виробництва товарів або послуг, залишається на підприємстві
Внесення до статутного капіталу іншого підприємства	Дозволяє брати участь у організаційно – управлінських процесах і отримувати певні прибутки залежно від розміру вкладених прав. Тобто такого роду права становлять собою на сьогодні додаткову ринкову вартість підприємства і може бути формою участі у капіталі інших підприємств, приносячи в результаті реальну вигоду власникові
Інжиніринг	Надання послуг (виконання робіт) із складення технічних завдань, проектних пропозицій, проведення наукових досліджень і техніко-економічних обстежень, виконання інженерно-розвідувальних робіт з будівництва об'єктів, розроблення технічної документації, проектування та конструкторського опрацювання об'єктів техніки і технології, надання консультації та авторського нагляду під час монтажних та пусконаладжувальних робіт, а також надання консультацій, пов'язаних із такими послугами (роботами) [8]
Технічна допомога	Об'єкт контракту – невідчутний товар – технічні послуги, виконання досліджень, навчання та підготовка кадрів, наявність елементів інжинірингових послуг, підрядних робіт, контрактів на оренду приладів та інструментів

Комерційна концесія	За договором комерційної концесії одна сторона (правоволоділець) зобов'язується надати другій стороні (користувачеві) за плату користування відповідно до її вимог комплексом належних цій стороні прав з метою виготовлення та (або) продажу певного виду товару та (або) надання послуг. Предметом договору комерційної концесії є право на використання об'єктів інтелектуальної власності (торговельних марок, промислових зразків, винаходів, творів, комерційних таємниць тощо), комерційного досвіду та ділової репутації [9]
Лізинг	Дозволяє надавати право користування обладнанням, приладами, верстатами, які виконані на винахідницькому рівні і охороняються відповідним охоронним документом

*Примітка: сформовано самостійно на основі [10; 11; 12; 13]

На сьогодні найпоширенішою формою передачі прав на об'єкти інтелектуальної власності серед вітчизняних підприємств є договірні відносини: про уступку виключних прав (договори про уступку патенту); про передачу виключних і невиключних прав (надання ліцензії) [14]. За інформацією Державної служби інтелектуальної власності України [15] у 2013 році було видано 13 772 патенти на винаходи та корисні моделі, що на 3,11 % більше, ніж у попередньому 2012 році. Стосовно реєстрації ліцензійних договорів на використання об'єктів права власності також відмічається позитивна тенденція упродовж останніх років. Так, у 2013 році загальна кількість реєстрацій договорів щодо розпоряджання майновими правами на об'єкти промислової власності склала 2124, що на 17% більше, ніж у попередньому 2012 році. Вищенаведені дані є фактографічним відображенням активізації процесу комерціалізації нематеріальних активів на вітчизняних підприємствах.

І.В. Жураковською здійснено порівняння договорів на передачу прав, видачу виключної, невиключної та одиначної ліцензії що наведено у таблиці 2.

Таблиця 2

Порівняльна характеристика договорів на видачу ліцензій

Показник	Передача права	Види ліцензій		
		Виключна	Невиключна	Одиначна
Кількість ліцензіатів	Один	Один	Необмежена	Один
Права, що одержує ліцензіат	Усі права	Використовувати у власній діяльності та реалізовувати	Використовувати у власній діяльності та реалізовувати	Використовувати у власній діяльності та реалізовувати
Використання ліцензіаром об'єкта	Обмежено	Обмежено	Необмежено	Необмежено
Видача ліцензіаром іншим особам ліцензій на використання об'єкта	Обмежено	Обмежено	Необмежено	Обмежено

Джерело: Жураковська І.В. Облік ліцензійної діяльності на право користування сортом рослин: міжнародний та національний досвід / І.В. Жураковська // Економіка АПК. – 2009. - № 2. – С. 102-106

Дослідивши наукові напрацювання вітчизняних та зарубіжних дослідників, а також зважаючи на характерні риси вітчизняного законодавства, нами розроблено класифікацію способів комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності (рис. 2).

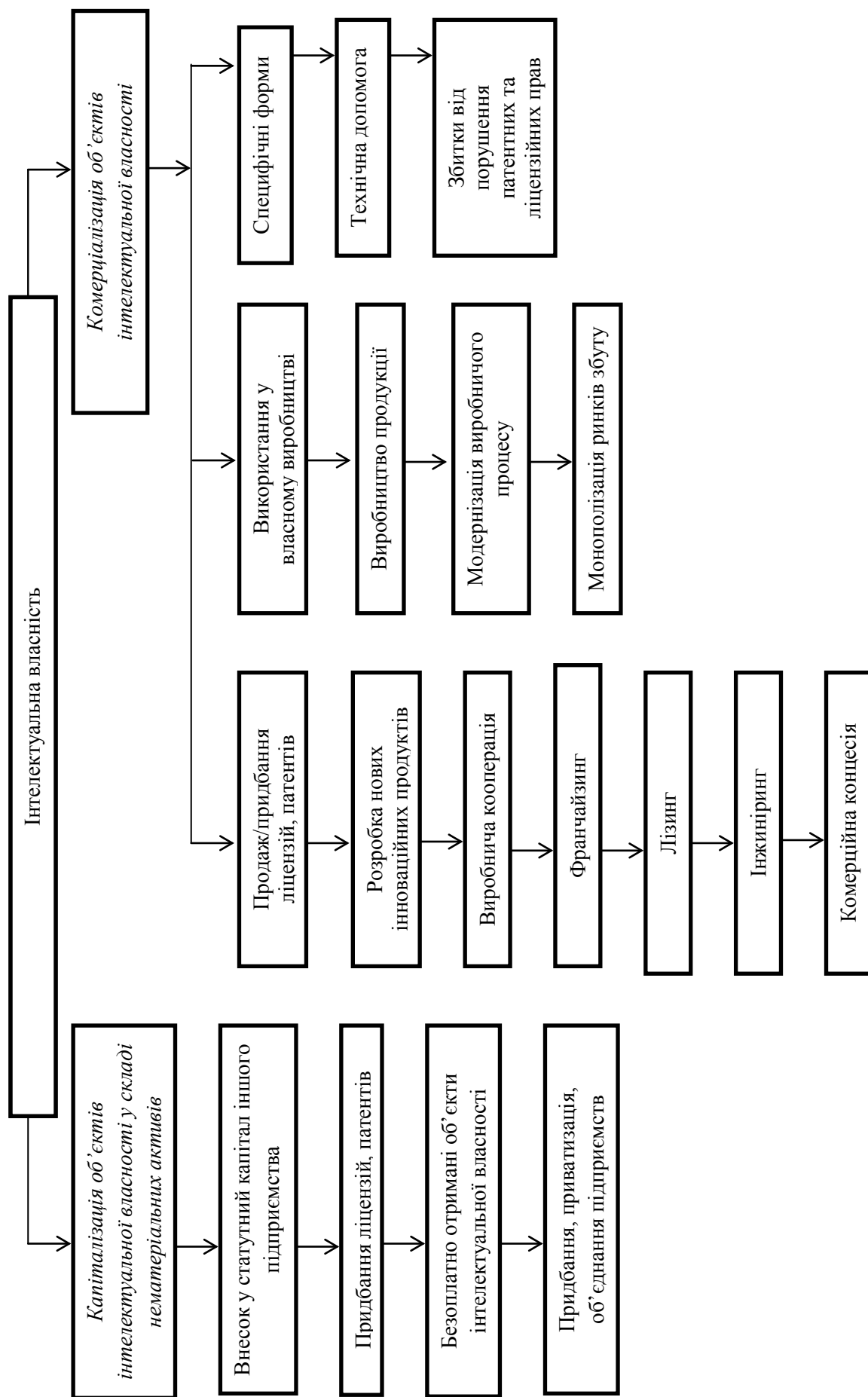

Рис. 2 Способи комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності (власна розробка)

Запропонована класифікація способів комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності узагальнює одразу декілька способів, проте остаточний вибір підприємства має ґрунтуватися на проведених маркетингових дослідженнях, які дають змогу розрахувати можливість отримання додаткових економічних вигід від кожного з альтернативних способів комерціалізації.

Однак, розроблені концептуальні засади реалізації процесу комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності на вітчизняних підприємствах, у першу чергу, повинні стимулюватися із боку держави. Так, досвід зарубіжних країн з держаного регулювання та стимулювання комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності наведено у таблиці 3.

Таблиця 3

Зарубіжний досвід державного регулювання комерціалізації інтелектуальної власності

Заходи	Інструменти	Країни, у яких реалізується
<i>Організаційне забезпечення</i>		
Державне стимулювання діяльності НДІ, вчених	Розвиток системи кластерних наукових об'єднань, системи технопарків	ЄС
Інтеграція державної науково-технічної політики з державною промисловою політикою	Створення і розвиток нових холдингових компаній	Німеччина
	Державна підтримка обміну персоналом, розвиток державно-приватних партнерств	Австралія, Німеччина
<i>Фінансове забезпечення</i>		
Удосконалення державної фінансової підтримки НДДКР	Державне кредитування, державні гарантії на отримання банківських кредитів, податкові пільги, прискорена амортизація, експортно-імпорتنі квоти на підтримку національного наукомісткого продукту та інше	США, Італія, Бельгія, Англія, Швеція, Канада
Державне стимулювання приватних інвестицій	Створення патентних та венчурних компаній	Швеція, США
Державна підтримка національних виробників інновацій	Державна підтримка програми розвитку національних брендів, державна підтримка малого та середнього бізнесу	США, ЄС
<i>Нормативно-правове забезпечення</i>		
Стимулювання вчених у трансферті інновацій	Законодавче закріплення права володіння акціями в утворюваних компаніях за умови збереження статусу вченого в державному НДІ не менше 6 років	Німеччина, Італія, Франція
	Законодавче закріплення права вчених державних НДІ займатися підприємництвом	Франція
	Звільнення від оподаткування надходжень роялті	Ірландія

Джерела: Прохоров А.Н. Зарубежный опыт построения процесса коммерциализации интеллектуальной собственности / А.Н. Прохоров // Вестник Тюменского гос. ун-та. – 2011. – №11. – С. 66-70; Офіційний сайт Державної служби інтелектуальної власності України. – Електронний ресурс. – Режим доступу: http://sips.gov.ua/ua/plans_reports.html

Зважаючи на той факт, що кожна країна має свої особливості у побудові законодавчого регулювання процесу комерціалізації інтелектуальної власності, до заходів, що доцільно впровадити на вітчизняному правовому полі щодо законодавчого забезпечення процесу комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, відносимо:

- розробка механізму чіткого механізму нормативно-правового регулювання;
- синергія виробничого та науково-дослідного процесу;
- створення інфраструктури впровадження результатів науково-дослідної діяльності;
- розробка механізму експертної оцінки комерційного потенціалу об'єктів інтелектуальної власності;
- модернізація національної системи підготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів з інтелектуальної власності;
- звільнення від оподаткування роялті.

Висновки з проведеного дослідження. За результатами проведеного дослідження можна сформулювати наступні висновки:

1. під комерціалізацією об'єктів інтелектуальної власності слід розглядати, з однієї сторони, як процес залучення нематеріальної складової майнового комплексу в економічний оборот з метою використання об'єктів інтелектуальної власності у господарській діяльності підприємства, результатом чого є можливість отримання додаткового прибутку або іншої економічної вигоди (зиску), а з іншої сторони - як набір певних дій та відносин в процесі перетворення наукових досліджень на товар;
2. автором запропоновано концептуальні засади реалізації процесу комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, що включають його мету, об'єкт, предмет та основні принципи, які запропоновано розділити на загальні та спеціальні;
3. розроблено та запропоновано класифікацію основних способів комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, які згруповано за двома ознаками: капіталізацією об'єктів інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів підприємства та безпосередньою комерціалізацією, яка включає використання у власному виробництві та реалізацією об'єктів інтелектуальної власності третім сторонам;
4. запропоновано нагальні шляхи вирішення питань державного регулювання та стимулювання комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності у приватному секторі.

Література

1. Мешко, Н. П. Комерціалізація результатів науково-дослідної діяльності у сфері міжнародного науково-технічного обміну [Текст] / Н. П. Мешко, П. В. Робота // Економічний простір. – 2008. – № 12/1. – С. 40–46.
2. Бут, С. Ю. Сучасний стан і проблеми формування та розвитку організаційно-економічного механізму комерціалізації інноваційної діяльності в Україні [Текст] / С. Ю. Бут, І. О. Совершенна // Інноваційна економіка. – 2011. – № 6. – С. 174–179.
3. Махнуша, С. М. Проблеми вартості оцінки та комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності у контексті маркетингу інновацій [Текст] / С. М. Махнуша // Механізм регулювання економіки. – 2009. – № 3, Т. 2. – С. 49–55.
4. Кам'янська, О. В. Визначення комерційного потенціалу об'єктів інтелектуальної власності [Електронний ресурс] / О. В. Кам'янська, О. Чікіна // Проблеми системного підходу в економіці – 2009. – № 12, Т. 4. – Режим доступу: <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/EPsAE/article/view/4518>.
5. Concurrent commercialization and new-product adoption for construction products [Electronic resource] / Andrew P. McCoy, Ralph Badinelli, C. Theodore Koebel, Walid Thabet. – European Journal of Innovation Management. – 2010. – Vol. 13, Iss: 2. – P. 222 – 243. – Available at: <http://dx.doi.org/10.1108/14601061011040267>.
6. Ступнікер, Г. Л. Комерціалізація інтелектуальної власності як інструменту управління інтелектуальним капіталом [Текст] / Г. Л. Ступнікер // Економічний простір. – 2008. – № 15. – С. 163–170.
7. Прохоров, А. Н. Зарубежный опыт построения процесса коммерциализации интеллектуальной собственности [Текст] / А. Н. Прохоров // Вестник Тюменского гос. ун-та. – 2011. – № 11. – С. 66–70.
8. Управління інтелектуальною власністю [Текст] / П. М. Цибульов, В. П. Чеботарьов, В. Г. Зінов, Ю. Суїні ; за ред. П. М. Цибульова. – К. : «К.І.С.», 2005. – 448 с.

9. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс] : від 16.01.2003 р. № 435-IV. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
10. Слободянюк, Н. А. Совершенствование управленческого учета нематериальных активов на промышленных предприятиях Украины [Текст] / Н. А. Слободянюк // *Економіка промисловості*. – 2010. – № 50 (2). – С. 36–44.
11. Інтелектуальна власність [Текст] : навч. посіб. / Г. М. Остапович, О. М. Стороженко, Г. В. Уманців, О. В. Фомина. – К. : Київ. нац. торг.-ек. ун-т, 2012. – 456 с.
12. Каплан, Р. Сбалансированная система показателей: от стратегии к действию [Текст] / Р. Каплан, Д. Нортон ; пер. с англ. – 2-е изд. испр. и доп. – М. : ЗАО «Олимп-Бизнес», 2003. – 320 с.
13. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] : від 02.12.2010 № 2755-VI. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
14. Жураковська, І. В. Облік ліцензійної діяльності на право користування сортом рослин: міжнародний та національний досвід [Текст] / І. В. Жураковська // *Економіка АПК*. – 2009. – № 2. – С. 102–106.
15. Офіційний веб-портал Державної служби інтелектуальної власності України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sips.gov.ua/ua/plans_reports.html.
16. Дегтяр, А. О. Зарубіжний досвід державного регулювання процесу комерціалізації інтелектуальної власності [Електронний ресурс] / А. О. Дегтяр, М. В. Гончаренко // *Державне будівництво*. – 2013. – № 2. – Режим доступу: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2013-2/doc/4/01.pdf>.

Стаття надійшла до редакції 29.03.2015

© Шушакова І. К.

References

1. Meshko, N. P., & Robota, P. V. (2008). Komertsializatsiia rezultativ naukovo-doslidnoi diialnosti u sferi mizhnarodnoho naukovo-tekhnicnoho obminu. *Ekonomichniy prostir*, 12/1, 40-46.
2. But, S. Yu., & Sovershenna, I. O. (2011). Suchasnyi stan i problemy formuvannya ta rozvytku orhanizatsiino-ekonomichnoho mekhanizmu komertsializatsii innovatsiinoi diialnosti v Ukraini. *Innovatsiina ekonomika. Vseukrainskyi naukovo-vyrobnychy zhurnal*, 21, 20-23.
3. Makhnusha, S. M. (2009). Problemy vartosti otsinky ta komertsializatsii obektiv intelektualnoi vlasnosti u konteksti marketynhu innovatsii. *Mekhanizm rehuliuвання ekonomiky*, 3, 49-55.
4. Kamianska, O. V., & Chikina, O. S. (2009). Vyznachennia komertsiiinoho potentsialu obektiv intelektualnoi vlasnosti: Problemy systemnoho pidkhodu v ekonomitsi. *Elektronne naukove fakhove vydannia*, 4. Available at http://www.nbu.gov.ua/e-journals/PSPE/2009_4/Chikina_409/htm
5. McCoy, A. P., Badinelli, R., Koebel, T., & Thabet, W. (2008, September). *Concurrent Commercialization and New-Product Adoption for Construction Products*. Dublin: Dublin Institute of Technology. Available at http://www.rics.org/site/download_feed.aspx?fileID=3439
6. Stupniker, H. L. (2008). Komertsializatsiia intelektualnoi vlasnosti yak instrumentu upravlinnia intelektualnym kapitalom. *Ekonomichniy prostir*, 15, 163-170.
7. Prokhorov, A. N. (2011). Zarubezhnyu opyt postroyeniia protsessa komertsializatsii intelektualnoi sobstvennosti. *Vestnik Tiimenskogo hosudarstvennogo Universiteta*, 11, 66-70.
8. Tsybulov, P. M., Chebotarov, V. P., Zinov, V. H., & Suini, Yu. (2005). *Upravlinnia intelektualnoiu vlasnistiu*. Kyiv: «K.I.S.».
9. *Tsyvilnyi kodeks Ukrainy*. (2003, sichen). Available at <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
10. Slobodianiuk, N. A. (2010). Sovershenstvovaniye upravlencheskogo ucheta nematerialnykh aktivov na promyshlennykh predpriatiakh Ukrainy. *Ekonomika promyslovosti*, 50(2), 36-44.
11. Ostapovych, H. M., Storozhenko, O. M., Umantsiv, H. V., & Fomina, O. V. (2012). *Intelektualna vlasnist*. Kyiv: Kyivskiy natsionalnyi Torhovelno - ekonomichnyi Universitet.
12. Kaplan, R., & Norton, D. (2003). *Sbalansirovannaia sistema pokazatelei: ot strategii k deistviu* (2nd ed.). Moskva: ЗАО «Олимп-Бизнес».
13. *Podatkovyi kodeks Ukrainy*. (2010, hruden). Available at <http://www.zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
14. Zhurakovska, I. V. (2009). Oblik litsenziinoi diialnosti na pravo korystuvannya sortom roslyn: mizhnarodnyi ta natsionalnyi dosvid. *Ekonomika APK*, 2, 102-106.
15. *Ofitsiyniy sait Derzhavnoi sluzhby intelektualnoi vlasnosti Ukrainy*. Available at http://www.sips.gov.ua/ua/plans_reports.html
16. Dehtiar, A. O., & Honcharenko, M. V. (2013). Zarubizhyi dosvid derzhavnoho rehuliuвання protsesu komertsializatsii intelektualnoi vlasnosti. *Derzhavne budivnytstvo*, 2. Available at <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2013-2/doc/4/01.pdf>

Received 29.03.2015

© Shushakova I. K.